

Интернет ва интернет- журналистика

«Замонавий ахборот ва компьютер технологиялари, рақамли ва кенг форматли телекоммуникациялар Интернетни нафақат мактаб, лицей, коллеж ва олий ўқув юртларига, балки ҳар бир оилага жорий қилиш ҳаракатлари бугунги кунда тобора кучайиб бормоқда. Айнан замонавий ахборот ва замонавий алоқа ва ахборот технологиялари тизимини кенг кўламда ривожлантириш мамлакатимиз ва жамиятимизнинг тараққиёт даражасини кўрсатадиган мезонлардан бири бўлиб хизмат қилади».

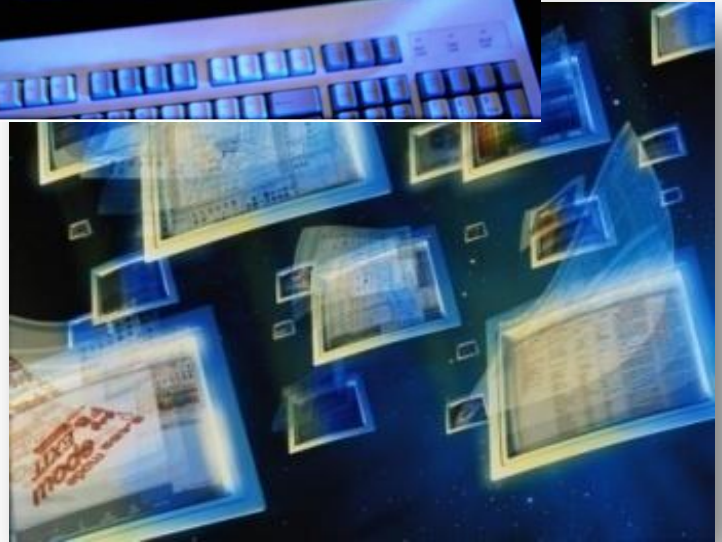
Ислом Каримов

Ахборотлашган жамият тушунчаси ва унинг

МОҲИАТИ

Ахборотлашган жамият:

- Юқори даражада ривожланган компьютер техникаси ва ахборот-коммуникация технологиялари;
- Қучли ахборот инфраструктурасининг мавжудлиги;
- Аҳолининг кенг қатлами учун ахборотни олиш ва фойдаланиш имконининг ортиши;
- Ахборот ва билимлар жамиятнинг стратегик ресурсига айланади.

Ахборотлашган жамиятнинг моддий ва технологик негизини компьютер техникаси ва компьютер тармоқлари, ахборот технологиялари, телекоммуникация алоқалари асосидаги турли хил тизимлар ташкил этади

Ахборотлаштириш – жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий ҳаётининг барча соҳаларида ахборот ва билимлардан фойдаланиш самарасини ошириш, фуқаролар, ташкилотлар ва давлатнинг ахборотга бўлган эҳтиёжларини қондириш ва ахборот жамиятига ўтиш учун шароитлар яратиш мақсадида АКТлардан кенг фойдаланиш жараёнидир.

ОАВ фаолиятида ҳам янги ахборот технологиялари бир қанча ўзгаришларга сабаб бўлди. Айни улар таъсирида бугунги кун журналистикаси глобаллашув, конверсия (конвергенция), дигитализация (рақамлаштириш) жараёнларини бошидан кечирмоқда.

Журналистикада конверсия. «Конверсия» қўшилиш, бирлашиш маъноларини билдириб, у турли хил электрон технологияларнинг тез ривожланиши ва ўзаро алоқадорликда ишлаши натижасида ягона тизимга бирлашиш, қўшилиш жараёнини англатади. Мазкур атама айрим чет эл манбаларида «конвергенция» сўзи билан ҳам ифодаланади.

ОАВ фаолиятида рақамлаштириш. Дигитализация, яъни рақамлаштириш ОАВ фаолиятининг турли босқичларида намоён бўлади. Манбаларга мурожаат этиш, маълумотларни йиғиш, уларни қайта ишлаш ва сақлаш, материални чоп этиш ва тарқатиш сингари ҳар бир босқич айти пайтда рақамли форматда амалга оширилмоқда.

Интернет — бу вақт, макон ва жўғрофик чегараларнинг мавжудлигига қарамай, компьютер ва кичик тизимларнинг ўзаро алоқа боғлаб, глобал ахборот инфратузилмасини шакллантирувчи бутунжаҳон компьютер тармоғидир.

Интернет фойдаланувчилар учун қуйидаги операцияларни бажаришга имкон яратади:

маълумотни сақлаш,
излаш, чоп этиш,
кўчириш, жўнатиш ва
қабул қилиш;

матн, товуш, видео, фото,
графика, муסיқа ва бошқа
шакллардаги
маълумотларни
интерфаол равишда
алмашиш.

Интернетнинг ОАВ сифатидаги бир қанча ўзига хос жиҳатлари мавжуд:

- ❖ тармоқнинг глобал миқёсга эга экани;
- ❖ маълумотлар узатишдаги тезкорлик;
- ❖ иш жараёнининг марказлаштирилмагани;
- ❖ ҳамма учун очиқлиги;
- ❖ фойдаланувчи томонидан назорат қилиниши;
- ❖ иқтисодий жиҳатдан қулайлиги.

ОАВ турларининг асосий фарқлари

ТАВСИФ	БОСМА	ТВ, РАДИО	ИНТЕРНЕТ
Фойдаланувчининг вақтни танлаш имконияти	Бор	Эшиттириш тури билан тартибга солинади	Мутлақ
Такроран фойдаланиш ва сақлаш имконияти	Бор	Техник воситалар мавжуд бўлганда	Мутлақ
Ҳодиса бўлиб турган вақтнинг ўзида ахборотни тарқатиш	Йўқ	Бор	Мутлақ

Интернетнинг анъанавий ОАВдан фарқи

Кўрсаткичлар	Анъанавий	Интернет	Кўрсаткичлар	Анъанавий	Интернет
Адади (тираж)	чекланган	чекланмаган	Тезкорлик	нисбатан	жуда тезкор
Даврийлик	бор	йўқ	Тез-тез янгилашиш	ҳаммаси ҳам эмас	доимий
Рўйхатга олиш	бор	баъзан	Архив	йўқ	бор
Сотишни амалга ошириш	мавжуд	мавжуд эмас	Мультимедиа	қисман	бор
Таҳририят	бор	баъзан	Кўп тиллилик	қисман	бор
Аудитория	чекланган	чекланмаган	Интерактив- лилик	камдан кам	бор
Лицензиялаш	бор	қисман	Худудий қамрови	чегараланган	чеклан- маган
Таъсис шартномаси	бор	йўқ	Қулайлик	ҳаммаси ҳам эмас	ҳа
Таҳририят низоми	бор	йўқ	Оммавийлик	қисман	ҳа

Халқаро электрон ОАВ

Интернет муҳитида ахборот фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари

- **шахсий ёндашув** – бу маълум бир фойдаланувчининг эҳтиёж ва талабларини инобатга олиш имкони, яъни фойдаланувчи ўзи истаган мавзу бўйича ахборот топиш ва тарқатиш имконига эга;
- **“feed-back” имконияти** - бошқа ОАВга нисбатан унда “икки томонлама алоқа”, ҳозир русм бўлган ибора билан айтганда “feed-back” имкониятлари мавжуд. Ҳар бир фойдаланувчи Интернетда чоп этилган материалга ўзининг муносабатини шу заҳотиёқ билдириши, фикр қолдириши, қўшимча қилиши ёки ахборотни таҳрир қилиши мумкин.
- **инфоцентрик хусусияти** – экранда HTML дастури асосида яратилган бош мақолани гиперўлланмалар орқали исталган даражада кенг, батафсил, қўшимча маълумотлар билан бойитган ҳолда баён этиш имконияти.

Интернет журналистикаси бу -

Интернет журналистикаси деганда биз Интернет тармоғида мавжуд on-line нашрларни, босма оммавий ахборот воситаларининг веб-кўринишини ҳамда фақат глобал тармоқ муҳитида фаолият юритувчи интернет нашрларини тушунамиз. Айни кунда мазкур тушунча таркибига ахборот агентликлари, ТВ ва радионинг интернетдаги фаолиятини ҳам қамраб олишимиз ўринли, негаки уларнинг кўлами тобора ортгани сайин, ўзига хос ишлаш тизими, механизми, тамойиллари шаклланмоқда. Интернет тизимида ва у орқали ахборот тақдим этаётган ОАВда мультимедиалик, интерактивлик ва тезкорлик биринчи даражага кўтарилади.

Интернетдаги нашрларнинг тавсифланиши

- ❖ янгиликлар манбаи;
- ❖ таҳлилий ресурслар;
- ❖ муаллифлик сайтлари;
- ❖ кўнгилочар сайтлар;
- ❖ таҳририят веб-саҳифалари;
- ❖ давлатга тегишли манбалар;
- ❖ медиа компанияларга тегишли веб-ресурслар;
- ❖ сиёсий кучлар томонидан ташкил этилган манбалар;
- ❖ бизнес ташкилотларига тааллуқли бўлган медиалар;
- ❖ мустақил веб-саҳифалар сифатида тавсифланиши мумкин.

Веб-сайт (web-site)

инглиз тилидан тўғридан-тўғри маъноси «интернетдаги жой» ни англатади. Веб-саҳифалар жойлашган жой сайт деб аталади. Улар одатда “http://”дан бошланадиган манзилга эга бўлади. ОАВнинг сайтига газета ва журналларнинг ҳар бир сонини жойлаштириш, ўзи ҳақидаги маълумотларни бериш ҳамда таҳририят томонидан кундалик янгиликларни узатиш вазифалари юклатилади.

Портал (portal)

Сўзма-сўз таржимасига кўра «дарвоза» маъносини билдиради. Бошқа интернет саҳифалардан фарқли ўларок, веб-портал ўзида бир неча сайтларга тенг манбаларни бирлаштирувчи йирик ресурс ҳисобланади. Бундай информацион ресурсни ташкил этган муассислар одатда унга бир неча вазифани юклайди. Хусусан, портал ўқувчини алоҳида мавзулар бўйича қўшимча маълумот олиш учун ўз ичига қамраб олинган таркибий манбаларига йўналтиради.

Асосий хусусиятлар: тезкорлик ва интерактивлик, архивлар

Интерактивлик (Interactive) – интерфаол коммуникация воситалари, деб талқин этилувчи мазкур атама техник имкониятни назарда тутди. Яъни интерактив воситалар – бу тўлиқ ахборот алмашиш, яъни коммуникатив жараённинг барча иштирокчилари билан алоқа боғлашга шароит яратувчи технологиялардир. Интернетнинг интерактив воситаларига қуйидагилар киради:

- ❖ **Форум**
- ❖ **Меҳмонлар китоби**
- ❖ **Сўровлар**
- ❖ **Муаллифнинг е-почтаси**
- ❖ **Қўшимча маълумотларга йўлланмалар**
- ❖ **Қайта алоқа хизмати**

Архивлар

- ❖ *Архивлар* айнан ОАВ учун катта аҳамият касб этади. Улар орқали ўқувчилар интернет саҳифасида аввал (1 ой, 1 йил олдин) чоп этилган маълумотга мурожаат этиши, уни мавзуси, санаси ва рукнига қараб излаши мумкин.

ЖАНРЛАР

- Интернет маконида матбуот, радио ва телевидениенинг барча одатий жанрлари ўз кучини сақлайди. Ажралиб турувчи хусусияти жанрлар ўз хусусиятидан келиб чиққан холда линклар (кўрсатгичлар) билан ажратилиб, қўшимча маълумот бериш имконини беради.

On-line конференция

Интернет маконида оммабопликка эришган бу жанр ҳам ахборот, ҳам таҳлилий жанр хусусиятларини ўзида мужассам этиб, одатий интервьюдан фарқли ўларок, сўровда бир эмас, балки бир неча (хатто ўнлаб) кишилар жалб этилган бўлади. Интернет тармоғида берилган бундай материаллар кўтараётган масала юзасидан аудиторияда турли фикр ва мулоҳазалар, эътироф ва эътирозлар мавжудлигини кўрсатиб берувчи суҳбат сифатида тақдим этилиб, кенг оммага тарқатилади.

Рейтинг

мақсади маълум ҳодисаларни аниқ белги, сифат бўйича тақсимлашдан иборат бўлиб, унга эришиш учун ўхшатиш ва солиштириш услубларидан фойдаланилади. Рейтинги аниқланаётган масала иқтисодиёт, сиёсат, маданият ва спорт каби инсон фаолиятининг турли соҳаларига тааллуқли бўлиши мумкин. Рейтинглар турли нашрлар, ихтисослаштирилган, ижтимоий-сиёсий, кўнгилочар ОАВда кенг қўлланилади. Малакали жиддий рейтинглар одатда алоҳида мутахассислар томонидан эмас, балки экспертлар гуруҳи ёки тегишли марказ ва институтлар томонидан ўтказилади.